

УДК 658.14/17(047.32):330.101

СОЦІАЛЬНИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Ірина Камінська; Світлана Хома; Юрій Чучук

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Івано-Франківськ, Україна*

Резюме. Активізація процесів реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності бізнесу на теренах України зумовила необхідність вивчення закордонного досвіду налагодження соціального обліку на вітчизняних підприємствах. У статті наведено сутність корпоративної соціальної відповідальності та її складових. Досліджено теоретичні основи соціального обліку та його місце в системі традиційного бухгалтерського обліку, визначено особливості соціального обліку та його обмеження. Дослідження частково торкається поняття «матричного соціального обліку» на рівні національної економіки, розкрито суть його облікових записів. Наведено для порівняння Національну бухгалтерську матрицю, в основі якої лежить версія системи національних рахунків Організації Об'єднаних Націй. Розкрито основні принципи Міжнародного стандарту АА 1000 «AccountAbility» в контексті постановки обліку соціальної відповідальності та складання корпоративної соціальної звітності. Сформовано основні напрямки завдань соціально відповідального бізнесу (розвиток персоналу, охорона здоров'я і безпека праці, якість продукції, природоохоронна діяльність та ресурсозбереження, здійснення соціальних ініціатив на користь громади, соціально відповідальна реструктуризація, добросовісна ділова практика), в розрізі яких визначено соціальні витрати як основний об'єкт соціального обліку. На основі огляду наукових публікацій систематизовано підходи науковців до постановки окремих елементів соціального обліку на підприємстві. Доведено, що, зазвичай, традиційний облік зосереджується на інформаційних потребах лише тих учасників господарської діяльності, які мають відношення до розподілу наявних у суб'єкта господарювання ресурсів. Однак урахування економічних, політичних та соціальних факторів при побудові системи обліку значно підвищує його роль як достовірного джерела інформації для кожного суб'єкта господарювання та для суспільства в цілому. Тому нагальною потребою є розроблення комплексного підходу до постановки соціального обліку чи його окремих складових на вітчизняних підприємствах, що обрали для себе соціально орієнтовану стратегію розвитку. Подальші наукові дослідження будуть стосуватися розв'язання окреслених проблем.

Ключові слова: соціальний облік, соціально відповідальна діяльність, соціальні витрати, матриця соціального обліку, нефінансова звітність.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.121

Отримано 17.09.2019

UDC 658.14/17(047.32):330.101

SOCIAL ACCOUNTING AS AN INFORMATION BASE FOR SUSTAINABLE BUSINESS CONCEPT IMPLEMENTATION

Irina Kaminska; Svitlana Homa; Yuriy Chuchuk

*Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Summary. The intensification of the processes of sustainable business concept implementation realization in the territory of Ukraine caused the need to study foreign experience of establishing social accounting at domestic enterprises. The article deals with the essence of corporate social responsibility and its components. The theoretical foundations of social accounting, its place in the traditional accounting system, the features of

social accounting and its limitations are investigated. The investigation partially touches upon the concept of «matrix social accounting» at the national economy level, reveals the essence of its accounts. The National Accounting Matrix based on the version of the United Nations national accounts system, is given for comparison. The article describes the basic principles of the International Standard AA 1000 «AccountAbility» in the context of social responsibility accounting and corporate social reporting. The basic directions of socially responsible business tasks (personnel development, health and labour safety, quality of production, environmental activity and resource saving, social initiatives implementation for the benefit of the community, socially responsible restructuring, honest business practice) are defined, in the context of which social expenditures are determined as the main object of social accounting. Based on the scientific publications review, systematized the scientists' approaches to the arrangement of social accounting individual elements at the enterprise. It is proved that usually the traditional accounting focuses on the information needs of only those participants in an economic activity that are relevant to the allocation of resources available to the economic entity. However, the consideration of economic, political and social factors in the construction of the accounting system significantly increases its role as a reliable source of information for each economic entity and society as a whole. Therefore, the development of comprehensive approach to social accounting or its individual components at domestic enterprises that chose socially oriented development strategy is an intensive need. Further research will deal with the identified issues solution.

Key words: social accounting, socially responsible activities, social costs, social accounting matrix, non-financial reporting.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.121

Received 17.09.2019

Постановка проблеми. Економіка України стоїть на шляху формування соціально орієнтованої ринкової економіки. На думку багатьох науковців, цей процес відбувається в інституційному середовищі, для якого характерним є вплив зовнішніх формальних інститутів (право та мораль як обмеження дій), що практично втілюється через дотримання норм чинного законодавства, та зовнішніх неформальних інститутів (мораль як мотив діяльності), що проявляється в дотриманні професійних та етичних норм і правил. На діяльність кожного суб'єкта господарювання впливають внутрішні формальні (зобов'язувальні правила як право, створене самим суб'єктом, і господарські договори) та неформальні (партнерські відносини й положення суспільного договору) інститути [6, с. 77]. Бухгалтерський облік при цьому виступає чинником, що впливає на прийняття рішень щодо подальшої організації господарського життя через певний набір принципів і постулатів, відповідно до яких в його системі відображається інформація про предмети й об'єкти обліку через організовані на підприємстві процедури. Таке відображення інформації відбувається як на основі нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку, так і під впливом професійних та етичних норм, на основі яких формується власна облікова політика. Врахування економічних, політичних та соціальних факторів при побудові системи обліку значно підвищує його роль як достовірного джерела інформації як для кожного суб'єкта господарювання, так і для суспільства в цілому [6, с. 80].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням суті соціального обліку, необхідності його впровадження займалися С. Адамс, О. Алігаджієва, О. Будько, О. Герасименко, Т. Давидюк, В. Дерій, М. Дерій, Д. Ділар, І. Жиглей, В. Жук, С. Король, М. Краснова, С. Левицька, Д. Оуен, С. Петренко, Н. Правдюк, Я. Соколов, М. Шигун та інші. Віддаючи належне напрацюванням провідних науковців, слід зазначити, що проблеми, пов'язані з обліком соціальної відповідальності, потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є визначення теоретичних основ реалізації концепції соціальної відповідальності в системі обліку на вітчизняних підприємствах.

Постановка завдання. В сучасних умовах проблемою реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності на українських підприємствах є превалювання її комунікативної функції. Для її вирішення необхідна побудова облікової системи, яка б могла надавати інформацію про можливість реалізації певних напрямків

соціальної відповідальності, і водночас відображала результативність таких соціальних ініціатив.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десятиліть у світі, в тому числі й Україні, виникла та активно розвивається концепція соціальної відповідальності бізнесу, відповідно до якої вирішення соціальних питань є не лише обов'язком держави, а й кожного суб'єкта господарювання.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – термін, що має різні інтерпретації, переважно описується як модель «чотирьох складових» для обліку і звітування про діяльність з КСВ:

- громада (як діяльність фірми впливає на громади, в яких вона функціонує);
- екологічні заходи (як дії фірми впливають на навколишнє середовище);
- етика та управління ризиками (як діяльність фірми впливає на її майбутній добробут і фінансову стійкість);
- управління людськими ресурсами (як політика фірми впливає на співробітників та партнерів) [12, с. 93].

Для визначення рівня соціальної відповідальності потрібна повна, достовірна та аналітична інформація про всі напрями діяльності, формування якої неможливе без організації відповідної системи бухгалтерського обліку. Тому виникла потреба виокремити в рамках або поза межами бухгалтерського обліку окремий обліковий напрям – соціальний облік.

Облік соціально відповідальної діяльності – це процес формування систематизованих, корисних даних з метою складання звітності, яка характеризує діяльність суб'єкта господарювання, спрямована на вирішення соціальних і екологічних завдань [3, с. 35].

Вітчизняні науковці здебільшого трактують соціальний облік як процес формування і надання відповідним користувачам інформації про економічний, екологічний, соціальний стан підприємства з метою залучення нових інвесторів та покращення внутрішнього клімату [8, 9, 12, 13].

На сьогодні однозначної думки щодо місця соціального обліку в системі бухгалтерського обліку так і не сформовано. Більшість вітчизняних науковців кажуть про недоцільність виділення соціального обліку як окремого виду бухгалтерського обліку [3, 4, 5, 8, 9, 12], інші розглядають соціальний облік як окремий вид бухгалтерського обліку [1, 2].

В усіх випадках дослідники пов'язують мету соціального обліку з формуванням даних для підготовки нефінансової звітності. Тому причиною виникнення соціального обліку є саме необхідність складання звітності.

Особливості соціального обліку:

- ✓ Соціальний облік спрямований на виявлення суперечностей між досягненням економічного прибутку й досягненням соціальних та екологічних цілей.
- ✓ Мета – відповідь на запити всіх зацікавлених сторін.
- ✓ Предмет – факти господарського життя.
- ✓ Об'єкти обліку необхідно розглядати ширше, ніж це прийнято у фінансовому, податковому чи управлінському обліку.
- ✓ Частина показників не піддаються вартісному виміру.
- ✓ Методи – здебільшого моделювання, метод подвійного запису часто неможливо застосувати.

Обмеження соціального обліку:

- ✓ Соціальний облік досить трудомісткий, особливо коли вперше запроваджується на підприємстві.

- ✓ Соціальний облік офіційно не визнається фінансовими установами та кредиторами.
- ✓ Соціальний облік є обмежений для порівняльного аналізу.
- ✓ Соціальний облік потребує базового стратегічного планування діяльності підприємства.
- ✓ Соціальний облік та соціальна звітність в Україні для малих підприємств є обмеженими у застосуванні.

Як зазначає науковець Н. Л. Правдюк, на рівні національних та віднедавня глобальних економік використовують так званий соціальний матричний облік (система національних рахунків), облікові записи, значення яких наведено в таблиці 1.

Матриця соціального обліку (SAM) – це організована структура, яка являє собою набір рахунків, що відображають потоки коштів (доходів) у ринковій економіці. Включає як виробничі, так й інституційні рахунки, які поділяються на інші рахунки, визначені відповідно до мети дослідження та наявної інформації.

Національна бухгалтерська матриця (NAM) – це квадратна матриця, яку можна розглядати як організовану систему національних рахунків, схожу з SAM. В її основі лежить версія системи національних рахунків Організації Об'єднаних Націй – СНС 93, опублікована Статистичним бюро ООН (ISWG, 1993) (Eurostat, 1996) [12, с. 94].

Таблиця 1

Опис облікових записів NAM та SAM у матриці соціального обліку [12, с. 94]

Table 1

Description of NAM and SAM accounting records in the social accounting matrix [12, с. 94]

NAM	SAM	Значення	Description (SNA93; ESA95) опис
Goods and services	Products	товари і послуги	Показує, як використовуються доступні продукти
Primary distribution of income	Factors of production	Первинний розподіл доходів	Показує, як розподіляються доходи, накопичені в результаті участі в процесах виробництва або володіння активами
Secondary distribution of income	Redistribution of income in kind account; use of income current account of the (domestic) institutions	Вторинний розподіл доходів	Показує, як перерозподіляється дохід у натуральній формі з використанням балансового рахунку
Capital	Capital account of the (domestic) institutions	Капітал	Розкриває операції, пов'язані з придбанням нефінансових активів та за участю капітальних трансфертів, перерозподіл багатства
Financial	Financial account of the (domestic) institutions	Фінанси	розкриває операції з фінансовими активами та зобов'язання між інституційними одиницями
Rest of the world	Rest of the world	Інші	Розкриває операції між резидентами та нерезидентами

У 2013 році Єврокомісія висунула пропозицію щодо запровадження елементів соціального обліку до системи звітування великих компаній ЄС, а Європейський Парламент прийняв відповідні доповнення до європейського законодавства, суть яких полягає в тому, що великі компанії мають розкривати дані про корпоративну поведінку в галузі охорони навколишнього середовища, соціальні заходи, політику довготермінового зростання та зайнятості. Сформовано низку міжнародних стандартів серії ISO 14000, AA 1000, SA 8000 [12, с. 94].

Одним із стандартів, які використовуються в міжнародній практиці визначення підходів до постановки обліку соціальної відповідальності та складання корпоративної соціальної звітності, є стандарт AA 1000 «AccountAbility». Він містить ефективні інструменти щодо складання звітності у сфері сталого розвитку та нефінансового аудиту, є базою для планування, виконання, оцінювання, інформування та нефінансової перевірки якості взаємодії з зацікавленими сторонами. На основі критеріїв якості звітності, які подані в цьому стандарті, сформульовані принципи складання корпоративної соціальної звітності: принцип змістовності та нейтральності, порівнянності, закінченості (повноти інформації), регулярності та своєчасності, послідовності, комунікації, якості та обов'язковості зовнішньої перевірки, неперервного удосконалення. Саме ці принципи є основними параметрами якості, на яких повинен будуватися облік соціально відповідальної діяльності [3, с. 36–37].

Більшість вітчизняних дослідників соціального обліку визначають його основним об'єктом соціальні витрати, які виникають у ході виконання завдань соціально відповідальної діяльності:

1) розвиток персоналу – навчання і професійний розвиток, застосування мотиваційних схем оплати праці; надання співробітникам соціального пакета; створення умов для відпочинку та дозвілля;

2) охорона здоров'я і безпека праці – це напрям соціальних програм підприємства, які забезпечують створення та підтримку додаткових відносно законодавчо закріплених норм охорони здоров'я та умов безпеки на робочих місцях (охорона праці та техніка безпеки; підтримка санітарно-гігієнічних умов праці; профілактика професійних захворювань; забезпечення працівників спеціальним харчуванням та одягом, медичний огляд тощо);

3) якість продукції – витрати на попередження випуску продукції незадовільної якості, контроль і оцінювання якості продукції, виправлення браку у виробництві;

4) природоохоронна діяльність та ресурсозбереження – здійснюється за ініціативи підприємства з метою скорочення шкідливого впливу на навколишнє середовище (програми з економного споживання природних ресурсів, повторного використання й утилізація відходів, попередження забруднення навколишнього середовища, організація екологічно безпечного виробничого процесу);

5) здійснення соціальних ініціатив на користь громади – соціальні програми та акції підтримки незахищених верств населення, підтримка збереження й розвиток житлово-комунального господарства та об'єктів культурного й історичного призначення, спонсорування місцевих культурних, освітніх і спортивних організацій та заходів, підтримка соціально значущих досліджень підприємств, участь у благодійних акціях;

6) соціально відповідальна реструктуризація – напрям соціальних програм компанії, які покликані забезпечити проведення реструктуризації соціально відповідальним способом, перш за все в інтересах персоналу компанії (зазвичай здійснюються інформаційні кампанії, які висвітлюють майбутні структурні зміни, заходи з професійної перепідготовки, сприяння в працевлаштуванні, компенсаційні виплати працівникам, які потрапили під скорочення);

7) добросовісна ділова практика – має на меті сприяти впровадженню та поширенню добросовісної ділової практики між постачальниками, бізнес-партнерами і клієнтами компанії [3, с. 36].

Науковець Н. Л. Правдюк, узагальнюючи такі підходи, сформувала складові соціальних витрат, ідентифікованих в обліку (таблиця 2) [12, с. 96].

Таблиця 2

Складові соціальних витрат, ідентифіковані в обліку [12, с. 96]

Table 2

Social expences components identified in accounting [12, с. 96]

Соціальні витрати підприємств	Витрати, що ідентифікуються	План рахунків
Найм працівників і трудові відносини	Витрати на оплату праці; витрати на страхування; забезпечення здоров'я та його охорону; забезпечення соціаль-но-побутових потреб; витрати на створення робочих місць, навчання, підвищення кваліфікації; відпочинок та розваги; мотивація праці; соціальні нормативи розподілу прибутку та дивідендів	23 «Виробництво» 92 «Адміністративні витрати» 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» 477 «Фонд соціальних виплат» 65 «Розрахунки за страхуванням» 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
Соціальні виплати на збереження довкілля	Екологічні платежі; витрати на поліпшення технологій (природозахисні й ресурсозберігаючі); штрафні санкції; енергоефективність	64 «Розрахунки за податками і платежами» 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»
Виплати на соціальні потреби оточення	Витрати на оцінювання та підвищення якості продукції; рекламації покупців; надання кращого сервісу; санкції антимонопольного комітету; підтрим-ка місцевого співтовариства	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» 97 «Інші витрати діяльності»

Науковець О. В. Бурдюк [3, с. 37] пропонує Робочий план рахунків для обліку соціально відповідальної діяльності, суть якого полягає у відкритті аналітичних рахунків до основних рахунків бухгалтерського обліку за видами діяльності: основні бізнес-процеси, соціальна діяльність, екологічна діяльність. Дослідник проблем соціального обліку С. О. Левицька [9, с. 260] у своїх розробках торкається питання фактичного відображення в обліку соціального пакета з власними пропозиціями. Інші науковці [7, 10, 11 та ін.] частково торкаються питань екологічної складової соціального обліку.

Однак комплексний підхід до постановки соціального обліку на вітчизняних підприємствах у працях науковців здебільшого відсутній.

Висновки. Розвиток будь-якого підприємства, в першу чергу, залежить від стратегії, обраної його власниками та найманими керівниками, на яких покладено відповідні обов'язки. Окрім того, суб'єкт господарювання знаходиться під впливом інших груп зацікавлених осіб, адже він функціонує не сам по собі як набір об'єктів, а як

результат взаємодії різних груп людей. Бухгалтерський облік, маючи свій предмет, об'єкти та метод, повинен вписуватись в обрану на підприємстві стратегію управління, що будується на базі відповідної теорії управління. В основі її формування лежить розуміння того, що ринкова економіка працює не на завданнях, які спускаються «зверху», а передусім на стратегіях, що враховують вплив зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності підприємств [6, с. 81]. Отже, обираючи концепцію соціально відповідального бізнесу, підприємство впритул підійде до проблеми «вужкості» й ретроспективності традиційного бухгалтерського обліку. Очевидною є близька перспектива його абсолютної трансформації відповідно до нових вимог стейкхолдерів, оскільки його основною метою і є забезпечення необхідною інформацією зацікавлених сторін для прийняття рішень. Проте, зазвичай, облік на вітчизняних підприємствах зосереджується на інформаційних потребах лише тих учасників господарської діяльності, які мають відношення до розподілу наявних у суб'єкта господарювання ресурсів. Тому нагальною потребою є розроблення комплексного підходу до постановки соціального обліку чи його окремих складових на підприємствах, що обрали для себе соціально орієнтовану стратегію розвитку.

Conclusions. The development of any business depends first and foremost on the strategy chosen by its owners and managing employees, who are responsible for certain liabilities. In addition, the entity is influenced by other stakeholder groups because it functions not as a set of objects itself, but as a result of the interaction of different groups of people. Accounting, having its own subject matter, objects and method, should fit the management strategy chosen by the enterprise, based on the relevant management theory. Understanding of the market economy does not work on tasks that go down from above, but, above all, on strategies that take into account the influence of the external and internal environment of enterprises is the base of its formation. [6, p. 81]. Therefore, choosing the concept of socially responsible business, the company comes close to the problem of «narrowness» and retrospective of traditional accounting. The immediate prospect of its complete transformation according to the new stakeholder requirements is obvious, since its primary purpose is to provide the necessary stakeholder information for decision making. However, as a rule, accounting at domestic enterprises focuses on the information needs of only those participants in the economic activity that are relevant to the allocation of resources available to the entity. Therefore, the development of comprehensive approach to social accounting or its individual components at domestic enterprises that chose socially oriented development strategy is an intensive need.

Список використаної літератури

1. Алигаджиева Е. М. Характеристики и взаимосвязи социального учета в системе видов учета. *Международный бухгалтерский учет*. 2008. № 5 (113). С. 20–25. <https://doi.org/10.1017/S0954102008001119>
2. Богданова Ж. А. Развитие социального учета в Украине: определение основных понятий. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7 (45). С. 293–296.
3. Будько О. В. Облік соціально відповідальної діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 33–38.
4. Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструмент реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. № 137. С. 39–42.
5. Дерій В. А., Дерій М. В. Облікові та аналітичні компоненти нефінансової звітності та їх роль в економічній системі. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 2 (88). С. 95–103.

6. Жиглей І. В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 496 с.
7. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності: теорія та методологія: дис. ... доктора екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2010. 498 с.
8. Король С. Я. Теоретичні засади соціального обліку. Облік і фінанси. 2016. № 2. С. 29–34.
9. Левицька С. О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 255–262.
10. Лень В. С., Колівецько О. М. Екологічний облік: поняття та зміст. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 223–229.
11. Пелиньо Л. М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення у сфері охорони довкілля. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.2. С. 70–75.
12. Правдюк Н. Л. Соціальні аспекти бухгалтерського обліку. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 12. С. 91–101.
13. Чижевська Л. В. Поява та розвиток соціально орієнтованого обліку. URL: http://www.confcontact.com./2007may/+1_chizhev.php.

References

1. Alihadzheva E. M. Kharakterystyky ta vzayemozv'yazku sotsialnoho obliku v systemi vydiv obliku. Mizhnarodnyy bukhgaltersky oblik. 2008. № 5 (113). P. 20–25. <https://doi.org/10.1017/S0954102008001119>
2. Bohdanova ZH. A. Rozvytok sotsialnoho obliku v Ukrayini: vyznachennya osnovnykh ponyat. Innovatsiyna ekonomika. 2013. № 7 (45). P. 293–296.
3. Budko O. V. Oblik sotsialno vidpovidalnoyi diyalnosti yak informatsiyna osnova upravlinnya stalo rozvytku pidpryyemstva. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2016. № 20. P. 33–38.
4. Herasymenko O. Sotsialnyy oblik ta nefinansova zvitnist yak instrument realizatsyyi sotsialnoyi vidpovidalnosti. Visnyk Kyviv. nats. un-tu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. 2012. № 137. P. 39–42.
5. Deriy V. A. Oblikovi ta analitychni komponenty nefinansovoyi zvitnosti ta yikh rol v Ekonomichniy systemi. Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. 2014. Vyp. 2 (88). P. 95–103.
6. Zhyhla I. V. Bukhgaltersky oblik sotsialno vidpovidalnoyi diyalnosti sub'yektiv hospodaryuvannya: neobkhdymost ta oriyentiri rozvytku: monohr. Zhytomyr: ZHDTU, 2010. 496 p.
7. Zamula I. V. Bukhgaltersky oblik ekolohichnoyi diyalnosti: teoriya ta metodolohiya: dys. ... doktora ekon. nauk: 08.00.09. Zhytomyr, 2010. 498 p.
8. Korol S. YA. Teoretychni zasady sotsialnoho obliku. Oblik i finansy. 2016. № 2. P. 29–34.
9. Levytska S. O. Sotsialnyy oblik: metodychnyy pidkhid ta orhanizatsiyne zabezpechennya. Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku. 2014. № 797. P. 255–262.
10. Lin V. S. Ekolohichnyy oblik: ponyattya ta zmist. Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. 2014. № 2. P. 223–229.
11. Pelyno L. M. Mistse ekolohichnoho obliku v suchasniy systemi bukhgalterskoho obliku ta eho vazhlyve znachennya u sferi okhorony dovkillya. Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny. 2008. Vip. 18.2. P. 70–75.
12. Pravdyuk N. L. Sotsialni aspekty bukhgalterskoho obliku. Ekonomika, finansy, menedzhment: Aktualni pytannya nauky y praktiki. 2017. № 12. P. 91–101.
13. Chyzhevska L. V. z'yavlyysya ta rozvytok sotsialno oriyentovanoho obliku. URL: http://www.confcontact.com./2007may/+1_chizhev.php.